

Waarom deze toolkit?
Belangrijk te weten

KNMG Meldcode
Aandachtspunten
huisartsenpraktijk
Aandachtspunten
huisartsenpost

Kindcheck
Wie, wat en wanneer?
Op de huisartsenpost

Achtergrondinformatie
Stappenplannen
Verschillen
Over de kindcheck
Risicofactoren

Aanpak kindermishandeling en huiselijk geweld in de huisartsenzorg

De aanpak van kindermishandeling en huiselijk geweld is een complex thema. Omdat het gaat om een kwetsbare groep patiënten en ingewikkelde (gezins)problematiek. Ook is het voor u als zorgverlener soms moeilijk er de vinger op te leggen, signalen te wegen, het bespreekbaar te maken en de juiste afweging op het juiste moment te maken. U wilt het beste doen voor het kind en gezin op dat moment én juridisch de juiste stappen zetten. Dit is geen makkelijke opgave, dat realiseren we ons.

En toch kunt u het verschil maken voor kinderen of gezinnen die met mishandeling en geweld te maken hebben. Door een opening te bieden voor een gesprek, een niet-pluis gevoel te benoemen, signalen serieus te nemen en zo nodig stappen te zetten om het geweld te kunnen stoppen.

Deze online toolkit biedt u een samenvatting van de voor u meest belangrijke informatie over de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling in de huisartsenzorg.

U kunt het verschil maken voor een kind of gezin.

Dit is een gezamenlijk product van NHG, LHV en InEen. Met medewerking van de KNMG.

Waarom deze toolkit?
Belangrijk te weten

KNMG Meldcode
Aandachtspunten
huisartsenpraktijk
Aandachtspunten
huisartsenpost

Kindcheck
Wie, wat en wanneer?
Op de huisartsenpost

Achtergrondinformatie
Stappenplannen
Verschillen
Over de kindcheck
Risicofactoren

Wat is voor u belangrijk te weten?

- De KNMG Meldcode is voor alle artsen *altijd* leidend.
- Dat betekent dat de KNMG Meldcode het uitgangspunt is van uw handelen. De meldcode bevat hiervoor een stappenplan.
- Regionale meldcodes moeten altijd aansluiten bij de KNMG Meldcode.
- De KNMG Meldcode bevat een deel over de aanpak van kindermishandeling en een deel over huiselijk geweld (waaronder partnergeweld).
- Er is sprake van een meldrecht en niet van een meldplicht. U bent wel verplicht een meldcode te gebruiken.
- Het Advies- en Meldpunt Huiselijk geweld en Kindermishandeling (AMHK) is ook bereikbaar voor het vragen van advies, waarbij de casus anoniem, zonder doorbreking van het beroepsgeheim, voorgelegd kan worden. Dit is nadrukkelijk geen formele melding van kindermishandeling of huiselijk geweld en het AMHK zal dan ook geen actie ondernemen na het geven van een advies.
- Bij huiselijk geweld kunt u contact opnemen met het Steunpunt Huiselijk Geweld.

NB: vanaf 1 januari 2015 worden de Advies- en Meldpunten Kindermishandeling en de Steunpunten Huiselijk Geweld op veel plaatsen samengevoegd.

Waarom deze toolkit?
Belangrijk te weten

KNMG Meldcode
Aandachtspunten
huisartsenpraktijk
Aandachtspunten
huisartsenpost

Kindcheck
Wie, wat en wanneer?
Op de huisartsenpost

Achtergrondinformatie
Stappenplannen
Verschillen
Over de kindcheck
Risicofactoren

De KNMG Meldcode in de praktijk: [1](#) - [2](#)

De KNMG Meldcode in de praktijk

De KNMG Meldcode omschrijft een stappenplan voor de omgang met (vermoedens van) kindermishandeling en volwassenengeweld. Daarbij wordt uitgegaan van 3 startsituaties waarbij u te maken kunt krijgen met signalen van mishandeling of geweld.

Het stappenplan uit de KNMG Meldcode is altijd leidend. Hieronder ziet u de 3 startsituaties waarbij u te maken kunt krijgen met signalen van mishandeling of geweld.

>>

1 Uw patiënt is een kind

- Volg het stappenplan bij (vermoedens van) kindermishandeling.
- In acute situaties zal dit stappenplan snel resulteren in het doen van een melding AMHK en zo nodig opname kinderarts of overdracht aan Raad voor de Kinderbescherming.
- Ziet u het kind op de HAP en is de situatie niet acuut: bespreek de vermoedens met de eigen huisarts van het kind. Maak afspraken over het vervolg.
- Noteer uw bevindingen en de gevolgde stappen in het dossier.

2 Uw patiënt is een volwassene, de medische conditie of omstandigheden waarin deze patiënt verkeert kunnen een risico vormen voor de veiligheid of ontwikkeling van kinderen die afhankelijk zijn van de patiënt.

- > kindcheck: ga na of de patiënt kinderen heeft die (gedeeltelijk) van hem afhankelijk zijn. Indien ja:
 - Volg het stappenplan bij (vermoeden van) kindermishandeling.
 - In acute situaties zal dit stappenplan snel resulteren in het doen van een melding AMHK.
 - Ziet u de volwassene op de HAP en is de situatie niet acuut: bespreek de vermoedens met de eigen huisarts van de volwassene. Maak afspraken over het vervolg.
 - Noteer uw bevindingen en de gevolgde stappen in het dossier.

3 Uw patiënt is een volwassene, er is (vermoedelijk) sprake van huiselijk geweld

- > volg het stappenplan bij (vermoedens van) volwassenengeweld.
- > doe de kindcheck.
- Als er kinderen zijn > volg ook het stappenplan bij (vermoeden van) kindermishandeling; zie punt 2.
- Zowel op de HAP als in de praktijk: bespreek uw vermoedens met de patiënt. Bepaal vervolgactie.

Waarom deze toolkit?
Belangrijk te weten

KNMG Meldcode
Aandachtspunten
huisartsenpraktijk
Aandachtspunten
huisartsenpost

Kindcheck
Wie, wat en wanneer?
Op de huisartsenpost

Achtergrondinformatie
Stappenplannen
Verschillen
Over de kindcheck
Risicofactoren

De KNMG Meldcode in de praktijk: 1 - 2

De KNMG Meldcode in de praktijk

In de KNMG Meldcode vindt u naast een toelichting op het stappenplan ook aanvullende informatie over:

- Risicofactoren voor en signalen van kindermishandeling en volwassengeweld.
- Het bespreken van vermoedens met betrokkenen.
- De rol van het Advies en Meldpunt Kindermishandeling en het Steunpunt Huiselijk Geweld.

Waarom deze toolkit?
Belangrijk te weten

KNMG Meldcode
Aandachtspunten
huisartsenpraktijk
Aandachtspunten
huisartsenpost

Kindcheck
Wie, wat en wanneer?
Op de huisartsenpost

Achtergrondinformatie
Stappenplannen
Verschillen
Over de kindcheck
Risicofactoren

Aandachtspunten in de huisartsenpraktijk

- De KNMG Meldcode vraagt van u dat u bij een vermoeden van kindermishandeling alle stappen neemt die nodig zijn om duidelijk te krijgen of van kindermishandeling sprake is, wat daarvan de oorzaak is en hoe dit kan worden gestopt.
- De huisarts heeft hierin een actieve rol. Het signaleren van kindermishandeling en het initiëren van hulp hoort bij de taken van de huisarts.
- Maak zo mogelijk lokale afspraken met ketenpartners (bijvoorbeeld met de afdeling SEH van het ziekenhuis, kinderartsen, AMHK, Jeugdzorg) over afstemming en terugkoppeling van zorg. Het NHG herzielt hiervoor de samenwerkingsrichtlijn (LESA Kindermishandeling). Deze wordt naar verwachting in 2015 gepubliceerd.
- Bespreek met het team van de huisartsenpraktijk hoe u omgaat met signalen van kindermishandeling en wie daarin welke rol heeft. Deze afspraken kunt u eventueel vastleggen in een protocol kindermishandeling zodat nieuwe medewerkers deze ook kunnen inzien. Zorg dat u en uw medewerkers de KNMG Meldcode gemakkelijk kunnen raadplegen.
- Bespreek ook hoe u omgaat met de kindcheck.
>> Voor meer informatie gaat u naar 'Kindcheck' in deze toolkit.

Waarom deze toolkit?
Belangrijk te weten

KNMG Meldcode
Aandachtspunten
huisartsenpraktijk
Aandachtspunten
huisartsenpost

Kindcheck
Wie, wat en wanneer?
Op de huisartsenpost

Achtergrondinformatie
Stappenplannen
Verschillen
Over de kindcheck
Risicofactoren

Aandachtspunten op de huisartsenpost

- Iedere huisartsenpost heeft een protocol kindermishandeling en huiselijk geweld. De KNMG Meldcode is ook hierbij weer het uitgangspunt voor het handelen van de arts. Het doen van een kindcheck maakt ook onderdeel uit van het protocol van de huisartsenpost.
>> Voor meer informatie gaat u naar 'Kindcheck' in deze toolkit.
- Actief handelen in acute situaties is 'niet uitstelbare zorg' en hoort dus bij het zorgaanbod van de dienstdoend huisarts op de huisartsenpost.
- De huisartsenpost zorgt ervoor dat er zodanige afspraken zijn gemaakt dat de huisarts deze taak ook goed kan uitvoeren. Bijvoorbeeld door het maken van samenwerkingsafspraken met ziekenhuis en AMHK, tijdig inschakelen van achterwacht en het aanstellen van een aandachtsfunctionaris kindermishandeling.
- Bij niet-acute situaties is er altijd overleg met de eigen huisarts van de patiënt. De eigen huisarts is verantwoordelijk om op de signalen te handelen, de dienstdoende huisarts is verantwoordelijk om na te gaan of de eigen huisarts die verantwoordelijkheid ook opneemt.
- Ook in avond, nacht en weekend is het mogelijk om advies te vragen aan het AMHK. Dit is niet hetzelfde als een melding bij het AMHK. Bij advies wordt geen onderzoek gestart, maar wordt door een vertrouwensarts met u meegedacht over de te zetten stappen in een anonieme casus.
- Een dienstdoende huisarts op de huisartsenpost doet alleen een melding bij het AMHK in acute situaties.
- Voor al het overige stemt de dienstdoende huisarts af met de eigen huisarts van de patiënt. De dienstdoende huisarts monitort zelf de voortgang en effectiviteit van de hulp of zorgt ervoor dat een ander dit doet. In de praktijk betekent dit dat de dienstdoende huisarts het signaal opneemt in het waarneembericht. Dat daarnaast directe communicatie plaats vindt met de eigen huisarts van de patiënt, is in dit soort situaties aangewezen. Bij de overdracht van de verantwoordelijkheid naar de eigen huisarts is het van belang dat de stappen van de KNMG Meldcode gevolgd blijven worden. Mogelijk kan de huisartsenpost een rol spelen bij de procesbewaking.
- Het is belangrijk om uw bevindingen als dienstdoende huisarts te noteren in het dossier HAP en het waarneembericht.

Waarom deze toolkit?
Belangrijk te weten

KNMG Meldcode
Aandachtspunten
huisartsenpraktijk
Aandachtspunten
huisartsenpost

Kindcheck
Wie, wat en wanneer?
Op de huisartsenpost

Achtergrondinformatie
Stappenplannen
Verschillen
Over de kindcheck
Risicofactoren

Wat is de kindcheck?

Door de situatie waarin hun ouder(s) verkeren, bijvoorbeeld als ouders zwaar verslaafd of zeer depressief zijn of als er sprake is van huiselijk geweld, kunnen er soms risico's voor kinderen ontstaan. Deze 'oudersignalen' kunnen alleen worden opgepakt als de arts weet dat zijn volwassen patiënt kinderen heeft die van hem afhankelijk zijn. Daarom bepaalt de wet dat een meldcode een 'kindcheck' moet bevatten bij bepaalde volwassen patiënten. Het is de professionele inschatting van de individuele arts om te besluiten in welke gevallen een kindcheck noodzakelijk is. De [KNMG Meldcode](#) is daarom aangepast en de kindcheck is toegevoegd aan het [stappenplan](#).

De kindcheck wil zeggen dat de arts vraagt of onderzoekt of de patiënt kinderen heeft die van hem of haar afhankelijk zijn. Is dat het geval, dan legt de arts het aantal en de leeftijd van deze kinderen vast in het dossier van de patiënt. Daarbij wordt ook beschreven of de patiënt alleen de zorg heeft voor zijn of haar kinderen of dat zijn of haar partner, of anderen deze zorg delen.

Waarom deze toolkit?
Belangrijk te weten

KNMG Meldcode
Aandachtspunten
huisartsenpraktijk
Aandachtspunten
huisartsenpost

Kindcheck
Wie, wat en wanneer?
Op de huisartsenpost

Achtergrondinformatie
Stappenplannen
Verschillen
Over de kindcheck
Risicofactoren

De kindcheck: wie, wat en wanneer?

- De kindcheck wordt uitgevoerd bij patiënten die in een lichamelijke of geestelijke conditie of in andere omstandigheden verkeren die een risico kunnen vormen voor de veiligheid of de ontwikkeling van de kinderen die van hen afhankelijk zijn. Het is de professionele inschatting van de individuele arts om te besluiten in welke gevallen een kindcheck noodzakelijk is.
- Dat kan dus ook van toepassing zijn bij patiënten die bij u op het spreekuur komen, zowel in de praktijk als op de huisartsenpost.
- De kindcheck wil zeggen dat de arts vraagt of onderzoekt of de patiënt kinderen heeft die van hem of haar afhankelijk zijn. Is dat het geval, dan legt de arts het aantal en de leeftijd van deze kinderen vast in het dossier van de patiënt. Daarbij wordt ook beschreven of de patiënt alleen de zorg heeft voor zijn of haar kinderen of dat zijn of haar partner, of anderen deze zorg delen.
- Meent de arts dat de medische conditie of de omstandigheden waarin zijn patiënt verkeert, een risico vormt voor de veiligheid of de ontwikkeling van kinderen, of twijfelt hij daarover, dan zet hij de stappen van de KNMG Meldcode.
- De groepen waarbij de huisarts een kindcheck moet doen is een weging van factoren van een patiënt (>> kijk hiervoor onder Achtergrondinformatie van deze toolkit) waarbij de huisarts een professionele inschatting maakt van het risico op kindermishandeling en op basis daarvan de kindcheck uitvoert.

Waarom deze toolkit?
Belangrijk te weten

KNMG Meldcode
Aandachtspunten
huisartsenpraktijk
Aandachtspunten
huisartsenpost

Kindcheck
Wie, wat en wanneer?
Op de huisartsenpost

Achtergrondinformatie
Stappenplannen
Verschillen
Over de kindcheck
Risicofactoren

De kindcheck op de huisartsenpost

- Het uitvoeren van de kindcheck moet een plaats krijgen in het protocol signalering kindermishandeling en huiselijk geweld dat op de huisartsenpost wordt gebruikt. De kindcheck is in wezen een aanvulling op stap 1 uit de KNMG Meldcode: het onderzoek.
- In het protocol moet worden vastgelegd:
 - bij welke groepen patiënten een kindcheck moet worden uitgevoerd (of de arts een afweging moet maken dit wel of niet te doen).
>> zie Wie, wat en wanneer?
 - wie de kindcheck uitvoert (huisarts)
 - wat er in het dossier genoteerd wordt (minimaal volgens KNMG Meldcode).
- Verder is de handelswijze in principe hetzelfde als bij signalen bij kinderen. De afspraken over het vragen van informatie aan het AMHK of de kinderarts, de overdracht en wat te doen in acute situaties kunnen in principe allemaal blijven staan.
- Als bij de triage al duidelijk is dat het gaat om een patiënt die in aanmerking komt voor een kindcheck, dan kan de triagist extra tijd voor het consult inplannen.
- De huisarts voert de kindcheck uit. De huisarts overlegt indien nodig met het AMHK volgens de stappen van de KNMG Meldcode.

Waarom deze toolkit?
Belangrijk te weten

KNMG Meldcode
Aandachtspunten
huisartsenpraktijk
Aandachtspunten
huisartsenpost

Kindcheck
Wie, wat en wanneer?
Op de huisartsenpost

Achtergrondinformatie
Stappenplannen
Verschillen
Over de kindcheck
Risicofactoren

KNMG Meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld

De meldcode van de KNMG is voor alle artsen leidend bij het ondernemen van actie als sprake is van (een vermoeden van) kindermishandeling of partnergeweld. De meldcode gaat uit van het principe 'spreken, tenzij...', wat betekent dat het belang van het minderjarige of volwassen slachtoffer vóór het beroepsgeheim gaat en de arts dus kan besluiten om zonder toestemming met anderen te spreken als dat nodig is om schade te voorkomen. Het besluit om te spreken en daarmee het beroepsgeheim te doorbreken moet evenwel zorgvuldig worden genomen en vergt per casus een individuele afweging. De stappen van de KNMG Meldcode bieden hiervoor de handvatten. Hierin zijn voor melden zonder toestemming strengere criteria opgenomen als het volwassenengeweld betreft, dan wanneer het om kindermishandeling gaat.

KNMG Meldcode: stappenplan kindermishandeling

KNMG Meldcode: stappenplan huiselijk geweld of partnergeweld

Waarom deze toolkit?
Belangrijk te weten

KNMG Meldcode
Aandachtspunten
huisartsenpraktijk
Aandachtspunten
huisartsenpost

Kindcheck
Wie, wat en wanneer?
Op de huisartsenpost

Achtergrondinformatie
Stappenplannen
Verschillen
Over de kindcheck
Risicofactoren

Verschil tussen aanpak kindermishandeling en huiselijk geweld?

- Huiselijk geweld is een paraplubegrip waar kindermishandeling onder kan vallen, maar ook geweld tussen partners. Er is juridisch gezien een verschil tussen de aanpak van kindermishandeling en de aanpak van partnergeweld.
- Zowel voor kindermishandeling als voor volwassenengeweld is een meldrecht van kracht. Dit meldrecht neemt niet weg dat de hulpverlener verplicht is om zich in te spannen om toestemming van de betrokken patiënt te verkrijgen voor het verstrekken van gegevens.
- Bij kindermishandeling kan bij een reële kans op schade die niet (meer) met hulpverlening kan worden afgewend, een melding bij het AMHK gedaan worden, ook als de ouders daartegen bezwaar maken. Bij huiselijk geweld geldt de toestemmingseis nog sterker: het meldrecht van de arts staat op gespannen voet met het zelfbeschikkingsrecht van de meerderjarige, wilsbekwame patiënt. Een meerderjarige beslist in principe zelf of het SHG wordt ingeschakeld.
- In de KNMG Meldcode is hieraan invulling gegeven door het zonder toestemming melden van huiselijk geweld te beperken tot die situaties waarin sprake is van een 'risico op zwaar letsel of de dood'.

Waarom deze toolkit?
Belangrijk te weten

KNMG Meldcode
Aandachtspunten
huisartsenpraktijk
Aandachtspunten
huisartsenpost

Kindcheck
Wie, wat en wanneer?
Op de huisartsenpost

Achtergrondinformatie
Stappenplannen
Verschillen
Over de kindcheck
Risicofactoren

Wat zegt de KNMG Meldcode over de kindcheck?

- Meent de arts dat de medische conditie of de omstandigheden waarin zijn patiënt verkeert, een risico vormt voor de veiligheid of de ontwikkeling van kinderen, of twijfelt hij daarover, dan zet hij de stappen van de meldcode.
- Bij stap 1 worden in dat geval de 'oudersignalen' vastgelegd die aanleiding geven tot twijfels over de veiligheid of de gezonde ontwikkeling van de kinderen.
- Bij stap 3 wordt een gesprek gevoerd met de patiënt over de signalen die mogelijk een risico vormen voor de ontwikkeling of de veiligheid van de kinderen van de patiënt.
- Besluit de arts bij stap 5 om een melding te doen in verband met de oudersignalen, dan is van belang dat hij geen uitspraak doet over de feitelijke situatie waarin de kinderen zich bevinden. Hij weet de actuele status van veiligheid van hen immers niet. Wat de arts wel kan melden is dat de lichamelijke of geestelijke conditie en/of de omstandigheden waarin zijn volwassen patiënt zich bevindt, een risico vormt voor de veiligheid of voor de ontwikkeling van zijn of haar kinderen en dat hij daarom meent dat nader onderzoek van het AMHK noodzakelijk is naar de feitelijke situatie waarin de kinderen zich bevinden.

Waarom deze toolkit?
Belangrijk te weten

KNMG Meldcode
Aandachtspunten
huisartsenpraktijk
Aandachtspunten
huisartsenpost

Kindcheck
Wie, wat en wanneer?
Op de huisartsenpost

Achtergrondinformatie
Stappenplannen
Verschillen
Over de kindcheck
Risicofactoren

Risicofactoren

In de [KNMG Meldcode](#) vindt u een uitgebreide lijst van risicofactoren waarbij de kans op het bestaan van kindermishandeling groter kan zijn. Daaronder zijn ook signalen bij ouders benoemd. Daarnaast heeft het NHG een literatuursearch uitgevoerd (periode 2004 - maart 2014). Aan de hand van de literatuursearch is ook een aantal risicofactoren benoemd.

Risicofactoren bij ouders

Aanwijzingen voor de risicofactoren bij volwassenen met de zorg voor kinderen, waardoor risico op kindermishandeling mogelijk groter is:

- boosheid/hyperreactiviteit
- angst
- psychologische en psychiatrische stoornissen, met name depressie
- persoonlijke stress
- werkloosheid.

Symptomen bij volwassenen die kindermishandeling meer aannemelijk maken:

- intoxicatie met drugs of alcohol
- na een suïcidepoging of automutilatie
- slachtoffer van huiselijk geweld.

Er zijn aanwijzingen voor het bestaan van risicofactoren voor kindermishandeling maar de kwaliteit van het bewijs is zeer laag.

We kunnen uit het literatuursearch van het NHG concluderen dat er op basis van de literatuur niet meer specifieke groepen te benoemen zijn waarbij een kindcheck moet worden uitgevoerd. De huisarts moet zich daarom houden aan de algemene, in de KNMG Meldcode genoemde omschrijving. De kindcheck wordt uitgevoerd bij cliënten die in een lichamelijke of geestelijke conditie of in andere omstandigheden verkeren die een risico kunnen vormen voor de veiligheid of de ontwikkeling van de kinderen die van hen afhankelijk zijn, bijvoorbeeld zwaar verslaafd, zeer depressief zijn of als er sprake is van huiselijk geweld.

U kunt de resultaten van de literatuursearch bij het NHG, afdeling Richtlijnontwikkeling en Wetenschap (RenW@NHG.org) opvragen.